

Θεωρητικές προσεγγίσεις

1

Σχέδιο μαθήματος

2

- Τι προσπαθούμε να εξηγήσουμε;
- **Ιστορικές θεωρητικές προσεγγίσεις για τη γλωσσική ανάπτυξη**
 - Η θεωρία του Συμπεριφορισμού
 - Η Θεωρία του Νατιβισμού
 - Η γνωστική προσέγγιση
 - Η θεωρία της Κοινωνικής Αλληλεπίδρασης
- **Σύγχρονες θεωρίες για τη γλωσσική ανάπτυξη**
 - Σύγχρονες αλληλεπιδραστικές θεωρίες
 - Θεωρία του κονστрукτιβισμού
 - Θεωρία που βασίζεται στη χρήση της γλώσσας
 - Προσέγγιση της ανάδυσης
 - Σύγχρονη θεωρία της κοινωνικής αλληλεπίδρασης
 - Θεωρία του βέλτιστου
 - Θεωρία των Αρχών και Παραμέτρων (Αναθεωρημένη)
 - Ψυχοβιολογική θεωρία

Τι προσπαθούμε να εξηγήσουμε;

Τι προσπαθούμε να εξηγήσουμε;

4 Βασικά σημεία διαμάχης μεταξύ των θεωρητικών προσεγγίσεων

■ Έμφυτη προέλευση ή περιβαλλοντική επίδραση:

- Υπάρχει κάτι γενετικά προκαθορισμένο στην εμφάνιση της γλώσσας; Αν ναι, τι είναι αυτό; Ποιος είναι ο ρόλος του περιβάλλοντος;

■ Εντοπισμένη ή συστημική λειτουργία:

- Υπάρχουν συγκεκριμένες περιοχές στον εγκέφαλο που καθορίζουν τη γλωσσική συμπεριφορά ή η γλώσσα είναι αποτέλεσμα της συνεργασίας εκείνων των εγκεφαλικών περιοχών που είναι υπεύθυνες για τις ανώτερες γνωστικές λειτουργίες;

■ Εξειδικευμένες ή γενικές διεργασίες:

- Οι μηχανισμοί που διέπουν τη γλωσσική ανάπτυξη είναι εξειδικευμένοι μόνο για την ανάπτυξη της γλώσσας ή είναι γενικότεροι και διέπουν την ανάπτυξη και άλλων γνωστικών διαδικασιών;

Ιστορικές θεωρητικές προσεγγίσεις για τη γλωσσική ανάπτυξη

- Η θεωρία του Συμπεριφορισμού
- Η Θεωρία του Νατιβισμού
- Η γνωστική προσέγγιση
- Η θεωρία της Κοινωνικής Αλληλεπίδρασης

Η θεωρία του Συμπεριφορισμού

6

➤ Συμπεριφοριστική θεωρία /θεωρίας της μάθησης (Skinner)

- Το παιδί θεωρείται παθητικός δέκτης.
- Οι ενήλικες μιλούν, τα παιδιά μιμούνται και οι ενήλικες ανταμείβουν το παιδί κάθε φορά που μιλά σωστά. Έτσι το παιδί μαθαίνει να μιλά.

Η θεωρία του Συμπεριφορισμού

7

- Οι ψυχολογιστές τονίζουν ότι:
- Οι μηχανισμοί της μίμησης και της ενίσχυσης δεν μπορούν να εξηγήσουν μόνοι τους το φαινόμενο της γλωσσικής ανάπτυξης γιατί:
- (1) συντελείται σε μικρό χρονικό διάστημα
- (2) το παιδί τοποθετείται ως παθητικός δέκτης ο οποίος δέχεται και μιμείται τυφλά ότι ακούει, ενώ στην πράξη αυτό δεν φαίνεται αφού οι πρώτες λέξεις και φράσεις του βρέφους είναι δικά του «κατασκευάσματα».

Η Θεωρία του Νατιβισμού

Η θεωρία του Νατιβισμού

9

Θεωρία του Νατιβισμού ή Γλωσσολογική / Γενετική θεωρία (Chomsky, 1986)

- Τα παιδιά διαθέτουν έναν έμφυτο **εγγενή μηχανισμό για την κατάκτηση της γλώσσας**, LAD (Language Acquisition Device) ή **Καθολική Γραμματική (Universal Grammar, UG)**.
- Η **καθολική γραμματική** επιτρέπει στα παιδιά να αναλύουν το γλωσσικό υλικό στο οποίο εκτίθενται και να εξαγουν από αυτό για τους κανόνες που το διέπουν (Chomsky, 1965, McNeil, 1970).
- **Θεωρία των Αρχών και Παραμέτρων:** Κοινές αρχές σε όλες τις ανθρώπινες γλώσσες και ένα περιορισμένο αριθμό παραμέτρων που διαφέρουν από γλώσσα σε γλώσσα.
- Το παιδί έχει ενεργητικό ρόλο. Κατασκευάζει τη γραμματική χρησιμοποιώντας τα δεδομένα από το γλωσσικό περιβάλλον.

Η θεωρία του Νατιβισμού

10

Οι γενετικοί επιστήμονες τονίζουν περισσότερο το ρόλο εγγενών, βιολογικών παραγόντων στην απόκτηση της γλώσσας.

- Ερευνητικά οι θέσεις αυτές υποστηρίζονται από το γεγονός ότι
 - Τα βρέφη σε όλα τα έθνη μαθαίνουν τη μητρική τους γλώσσα με τον ίδιο τρόπο διερχόμενα από τα ίδια εξελικτικά στάδια.
 - Η κατάκτηση της γλώσσας πραγματοποιείται με γρήγορους ρυθμούς.
 - Δεν υπάρχει τυπική διδασκαλία
 - Η γλώσσα στην οποία εκτίθενται τα παιδιά δεν παρέχει όλες τις αναγκαίες πληροφορίες για την κατάκτηση της γλώσσας
- Κρίσιμη περίοδο- άγρια/απομονωμένα παιδιά δεν μεγάλωσαν σε κατάλληλες συνθήκες

Η Θεωρία του Νατιβισμού

- Η Αναπτυξιακή Γλωσσική Διαταραχή (Developmental Language Disorder) αποτελεί απόδειξη ότι η ανάπτυξη της γλώσσας βασίζεται σε μια έμφυτη εξειδικευμένη γνώση που εδράζεται σε συγκεκριμένα νευρωνικά κυκλώματα που υποστηρίζουν μόνο τη συγκεκριμένη λειτουργία.

The Concept of Language (Noam Chomsky).mp4

- **B.F. Skinner Behaviorist Theory**
- **<https://edgy.app/theories-of-language-development>**
- **Chomsky's Nativist Linguistic Theory: Universal Grammar**
- **<https://edgy.app/theories-of-language-development>**

Γνωστική Θεωρία (Piaget)

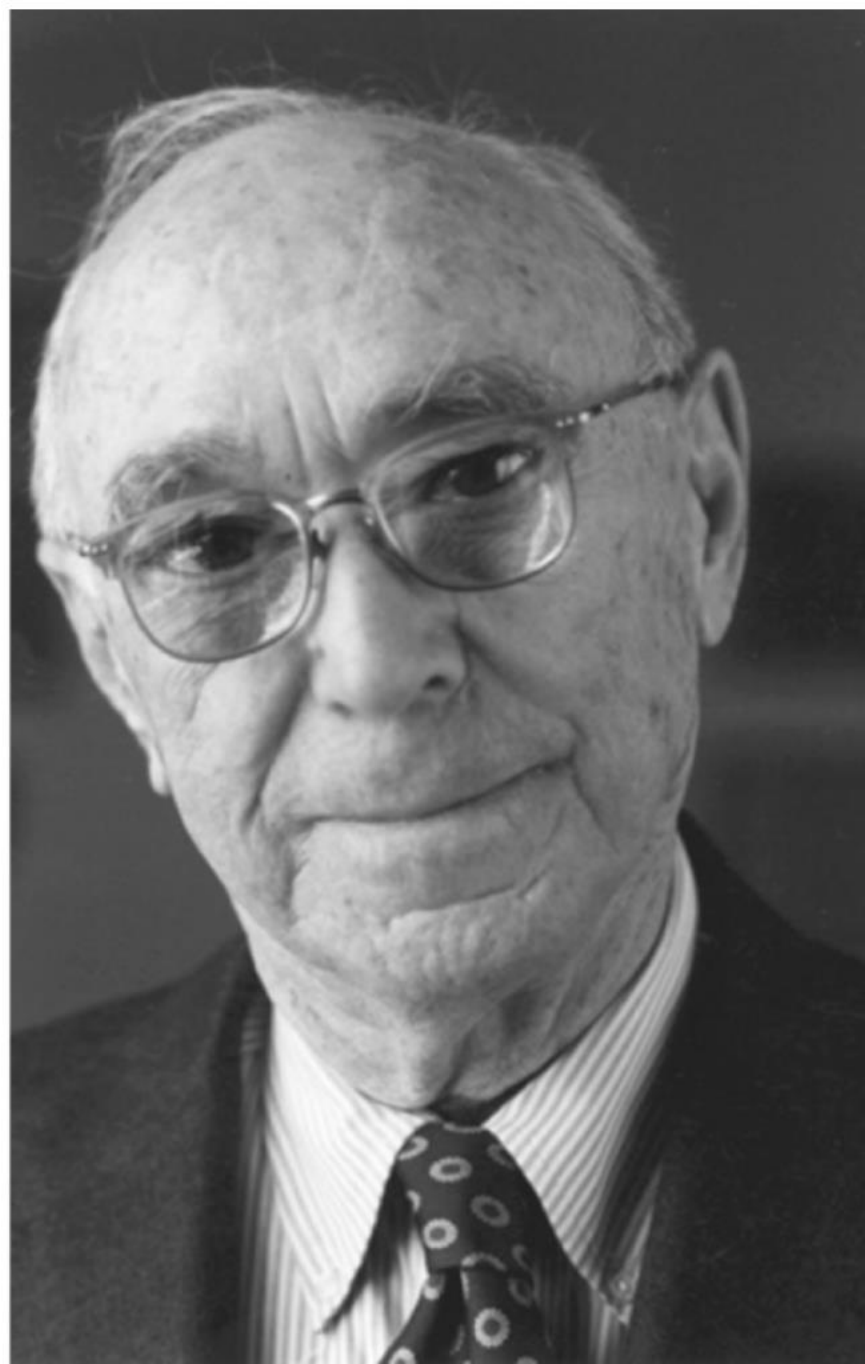
- Οι υποστηρικτές της **Γνωστικής προσέγγισης** διατυπώνουν την άποψη ότι η γλωσσική ανάπτυξη στα παιδιά αποτελεί μια ακόμη πτυχή της γνωστικής ανάπτυξης τους.
- Η γνωστική ανάπτυξη των παιδιών και η κατάκτηση ολοένα και νέων εννοιών τα οδηγεί στη γλωσσική ανάπτυξη.
 - Το παιδί πρέπει πρώτα να έχει κατανοήσει μια έννοια και μετά μπορεί να αποκτήσει και τη λέξη για την έννοια.

- **Piaget's Constructivist Theory**
- <https://edgy.app/theories-of-language-development>

Η θεωρία της κοινωνικής αλληλεπίδρασης

15

- Κοινωνιογλωσσολόγοι πρότειναν ότι η κατάκτηση της γλώσσας ακολουθεί ένα **μοντέλο συναλλαγής (transactional model)** μεταξύ του παιδιού και του ενήλικα που το φροντίζει, κατά το οποίο το παιδί μαθαίνει να κατανοεί τους κανόνες του διαλόγου.

- **Vygotsky's Social Interactionist Theory**
- <https://edgy.app/theories-of-language-development>

Η θεωρία της κοινωνικής αλληλεπίδρασης

18

Ο Jerome Bruner εισήγαγε τον όρο **συστήματα υποστήριξης για την κατάκτηση της γλώσσας** (Language Acquisition Support Systems - LASS),

- Οι ενήλικες, λειτουργούν στο πλαίσιο συστημάτων υποστήριξης για την κατάκτηση της γλώσσας.
- Τα παιδιά, από την άλλη πλευρά, έχουν μια έμφυτη ικανότητα να «διαβάζουν» τη σημασία των κοινωνικών καταστάσεων και έτσι οδηγούνται στην κατάκτηση της γλώσσας.
- **Απευθυνόμενος στα Βρέφη Λόγος** (Infant-Directed Speech - CDS): Η προσαρμοσμένη ομιλία που χρησιμοποιείται από τους ενήλικες οι οποίοι φροντίζουν τα μικρά παιδιά για να μεγιστοποιήσουν τις φωνημικές αντιθέσεις και την κατάλληλη εκφορά των λέξεων.

- Jerome Bruner - Language Acquisition
- <https://wakelet.com/wake/1zRrrK2jCO7VVKiWV99II>

Απευθυνόμενος στα Βρέφη Λόγος

21

- Πιο συγκεκριμένα, ο **Απευθυνόμενος στα Βρέφη Λόγος** έχει τα δικά του ξεχωριστά χαρακτηριστικά (Snow & Ferguson, 1977):
 - εντονότερος επιτονισμός
 - απλοποιημένο λεξιλόγιο
 - επαναλαμβανόμενες γραμματικές δομές
 - απλουστευμένη γραμματική - σύντομες προτάσεις
 - ερωτήσεις επιβεβαίωσης (tag questions)
 - ενέργειες που συνοδεύουν την ομιλία
 - εμφατικές κινήσεις του στόματος

Σύγχρονες θεωρίες για τη γλωσσική ανάπτυξη

Σύγχρονες αλληλεπιδραστικές θεωρίες

Η θεωρία του **Κονστρουκτιβισμού**

- Τα παιδιά σιγά σιγά **οικοδομούν** αφηρημένες κατηγορίες με βάση συγκεκριμένες ολοφράσεις και μοτίβα
 - που μαθαίνουν **μέσα από τα περιβαλλοντικά ερεθίσματα** στα οποία εκτίθενται
 - και έτσι κατακτούν τη γλώσσα **χωρίς να έχουν κάποια έμφυτη γνώση** γλωσσικών κατηγοριών, φράσεων και κανόνων, (Bruner, 1983 · Christiansen & Charter, 1999 · Gold berg, 2006 · MacWhinney, 2004 · Realι & Christiansen, 2005 · Tomasello, 2003, 2005).

Η θεωρία που βασίζεται στη **Χρήση της γλώσσας**

²⁴ Η γλώσσα αναπτύσσεται μέσα από τη χρήση της.

- «Τα παιδιά γεννιούνται με έναν ισχυρό εγκέφαλο που ωριμάζει αργά και τα προδιαθέτει να αποκτήσουν νέες γνώσεις τις οποίες έχουν το κίνητρο να τις μοιραστούν με τους άλλους» (Tomasello, 1995, όπως αναφέρεται στο Shaffer, Wood, & Willoughby, 2002).

Heineken Prizes - Professor Michael Tomasello.mp4

Εικόνα 4.1. Michael Tomasello (1950-)

Η προσέγγιση της Ανάδυσης

Η²⁵ γλώσσα ενός παιδιού αναδύεται όχι μέσα από συγκεκριμένους κανόνες, αλλά μέσα από την αλληλεπίδραση γενικών γνωστικών μηχανισμών, αντιληπτικών και κοινωνικών εργαλείων καθώς και περιβαλλοντικών ερεθισμάτων.

- Οι γνωστικοί μηχανισμοί μάθησης που υπάρχουν είναι επαρκείς για να οδηγήσουν στην ανάπτυξη της πολύπλοκης γλώσσας (Bates, 1997· Elman, 1999· MacWhinney, 2002· Sabbagh & Gelman, 2000).

5 Θεωρητικές προσεγγί

Εικόνα 4.2. Elizabeth Bates (1947-2003) / Brian MacWhinney (1945-)

Η σύγχρονη θεωρία της Κοινωνικής Αλληλεπίδρασης

- Σύμφωνα με τη *θεωρία της Κοινωνικής Αλληλεπίδρασης*,
 - η ανάπτυξη της γλώσσας στηρίζεται τόσο σε εγγενείς όσο και σε περιβαλλοντικούς παράγοντες, με μια ιδιαίτερη έμφαση στον ρόλο της κοινωνικής αλληλεπίδρασης.

Η σύγχρονη θεωρία της Κοινωνικής Αλληλεπίδρασης

- Η *Σύγχρονη θεωρία της Κοινωνικής Αλληλεπίδρασης* ερμηνεύει την ανάπτυξη της γλώσσας μέσα από τον ρόλο της κοινωνικής αλληλεπίδρασης
 - μεταξύ του αναπτυσσόμενου παιδιού και των γλωσσικά επαρκών ενηλίκων.
 - Βασίζεται στη γνωστική - αναπτυξιακή γνωστική θεωρία του Piaget και σε μεγάλο βαθμό στην κοινωνικοπολιτισμική θεωρία του Ρώσου ψυχολόγου Vygotsky, και στον Jerome Bruner

Η γλώσσα αναπτύσσεται καθώς το παιδί αλληλεπιδρά
με αυτούς που το φροντίζουν

Η Θεωρία του Βέλτιστου

29

- Σύμφωνα με τη βασική αρχή της *Θεωρίας του Βέλτιστου*, η Καθολική Γραμματική αποτελείται από ένα σύνολο περιορισμών στους οποίους στηρίζεται η γραμματική κάθε γλώσσας (Prince και Smolensky, 1993).
- Τα μικρά παιδιά μαθαίνουν τη μητρική τους γλώσσα γρήγορα και χωρίς κόπο, ακολουθώντας παρόμοιες αναπτυξιακές πορείες, ανεξάρτητα από τον πολιτισμό από τον οποίο προέρχονται.

Η Θεωρία των Αρχών και Παραμέτρων (αναθεωρημένη)

- Ο Steven Pinker (1994) βασίστηκε στη θεωρία του Chomsky και επέκτεινε περαιτέρω την υπόθεσή του για την ύπαρξη ενός έμφυτου εγγενούς μηχανισμού για την κατάκτηση της γλώσσας, προτείνοντας τη *θεωρία των Αρχών και Παραμέτρων* (αναθεωρημένη) [Principles and Parameters Theory (revised) PPT].
- Χαρακτήρισε τη γλώσσα ως ένστικτο, γιατί εκδηλώνεται αυθόρμητα, χωρίς συνειδητή προσπάθεια ή εκπαίδευση, έτσι όπως αναφέρεται στο γνωστό βιβλίο του *The Language Instinct* (Pinker, 1994).

Η θεωρία των Αρχών και Παραμέτρων (αναθεωρημένη)

31

- Σύμφωνα με τον Pinker, οι αρχές και οι παράμετροι είναι το λογισμικό που χρησιμοποιείται από τον μηχανισμό για την κατάκτηση της γλώσσας, που πρότεινε ο Chomksy, για να παραχθεί η γλώσσα από τα παιδιά.
- Αφού οριστούν οι παράμετροι μέσω της έκθεσης των παιδιών σε γλωσσικά ερεθίσματα, θα εντοπιστούν και θα διατηρηθούν.

Steven Pinker on Language.mp4

Η Ψυχοβιολογική Θεωρία

32

Η ανάπτυξη της γλώσσας στηρίζεται στην **κοινωνικο-γνωστική εξειδίκευση (social cognition)** που επιτρέπει στα βρέφη να στρέφουν την προσοχή τους και να ανταποκρίνονται στα άλλα άτομα, που συνιστούν φορείς γλωσσικών ερεθισμάτων (Locke, 1993).

- Η κοινωνικο-γνωστική εξειδίκευση καθορίζεται κυρίως από γενετικούς παράγοντες και η ενεργοποίηση τους απαιτεί ελάχιστη έκθεση στην εμπειρία.
- Επίσης απαιτείται και ένα **σύστημα γραμματικής ανάλυσης** που είναι μοναδικό στον άνθρωπο. Αυτό αναπτύσσεται αργότερα σε σχέση με την κοινωνικο-γνωστική εξειδίκευση και αρχίζει να λειτουργεί περίπου στην ηλικία των 2 μισή ετών.

Νευροψυχολογική έρευνα: Θεωρητικές προσεγγίσεις

- Ένας μεγάλος αριθμός ερευνών έχει εστιάσει στη σχέση μεταξύ γλωσσικής ανάπτυξης και της ανάπτυξης του εγκεφάλου στα μικρά παιδιά, μελετώντας τα νευρωνικά δίκτυα (neural networks).

Θεωρία του Μαγνητικού Μοντέλου για τη Μητρική γλώσσα

34

- Η Patricia Kuhl (1994, 2000, 2007) έχει προτείνει τη *Θεωρία του Μαγνητικού Μοντέλου για τη Μητρική Γλώσσα* για να προσπαθήσει να εξηγήσει πώς τα βρέφη ήδη από την πρώτη στιγμή της γέννησής τους μπορούν να ακούνε όλες τις φωνητικές διακρίσεις που χρησιμοποιούνται σε όλες τις γλώσσες του κόσμου.
- Η *Θεωρία του Μαγνητικού Μοντέλου για τη Μητρική Γλώσσα* περιλαμβάνει τρεις φάσεις ανάπτυξης.
- https://www.youtube.com/watch?v=G2XBIkHW954&ab_channel=TED (The linguistic genius of babies)

Φάση 1: Τα βρέφη είναι ικανά να κάνουν διαφοροποιήσεις μεταξύ όλων των ήχων της ανθρώπινης ομιλίας και η ικανότητά τους αυτή πηγάζει από γενικούς μηχανισμούς ακουστικής επεξεργασίας και όχι από έναν εξειδικευμένο μηχανισμό για την ομιλία.

- **Φάση 2:** Καθώς η εμπειρία συσσωρεύεται, εκείνες οι αναπαραστάσεις που ενεργοποιούνται πιο συχνά αρχίζουν να λειτουργούν ως αντιληπτικοί μαγνήτες για τα άλλα μέλη της κατηγορίας.
- **Φάση 3:** Η αντίληψη, που ονομάζεται *επίδραση του αντιληπτικού μαγνήτη (perceptual magnet effect)*, προάγει την ανάπτυξη των φωνητικών ικανοτήτων στη μητρική γλώσσα, ενώ ταυτόχρονα οδηγεί σε φθίση τις φωνητικές αναπαραστάσεις από άλλες γλώσσες.

Εν κατακλείδι.....

36

Κάθε θεωρία συμβάλλει στη συνολική κατανόηση της κατάκτησης της γλώσσας, δίνοντας έμφαση κάθε φορά σε μια διαφορετική πλευρά της διαδικασίας

Ερωτήσεις

37

1. Πως αναπτύσσεται η γλώσσα σύμφωνα με
 1. τη θεωρία του συμπεριφορισμού;
 2. τη θεωρία του νατιβισμού;
 3. τη γνωστική προσέγγιση;
 4. τη θεωρία της κοινωνικής αλληλεπίδρασης;
2. Τι είναι ο απευθυνόμενος στα βρέφη λόγος;
3. Πως αναπτύσσεται η γλώσσα σύμφωνα με
 1. τη θεωρία του κονστρουκτιβισμού
 2. Τη θεωρία που βασίζεται στη χρήση της γλώσσας
 3. Την Προσέγγιση της ανάδυσης
 4. Τη Σύγχρονη θεωρία της κοινωνικής αλληλεπίδρασης
 5. Τη Θεωρία του βέλτιστου
 6. Τη Θεωρία των Αρχών και Παραμέτρων (Αναθεωρημένη)
 7. Την Ψυχοβιολογική θεωρία
4. Να αναφέρετε ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των θεωρητικών προσεγγίσεων.

- **Daniel Everett's Theory: Language Scratches the Communicative Itch**
- <https://edgy.app/theories-of-language-development>